VESNA HUMAR

Hudič ni vedno zaseben

Primorske novice bodo vestno in redno spremljale denarni tok med Mestno občino Nova Gorica in Zavodom Go!2025. Gotovo bo kaj podobnega počel še kdo drug. Mehanizmi nadzora nad porabo javnega denarja v Sloveniji, še posebej aplikacija Erar, to omogočajo. In s tega stališča je ustanovitev zavoda vsekakor pripomogla k preglednosti porabe proračunskih sredstev. Avtorskim pogodbam s fizičnimi osebami je tako rekoč nemogoče slediti.

Ni rečeno, da so postopki in pravne oblike, ki jih ob kandidaturi za EPK izbira občinska uprava, najboljši možni. Če na Trgu Edvarda Kardelja delajo napake, bo to pokazal čas. A ni korektno, da vsaki odločitvi vnaprej očitamo zlonamernost. Čeprav je nezaupanje nekaterih posameznikov in skupin morda upravičeno in trdno utemeljeno v preteklih slabih izkušnjah.

Če na Trgu Edvarda Kardelja delajo napake, bo to pokazal čas. A ni korektno, da vsaki odločitvi vnaprej očitamo zlonamernost.

Seveda brez demokracije ni kulture. Ker je tako pomembna, kandidatura za EPK zasluži kritično misel občanov. In prostor zanjo. Zato ni razloga, da bi bila občinska oblast užaljena in ogorčena vsakič, ko se nekdo obregne ob njihove odločitve in povpraša o razlogih. A tudi ni pametno, še preden je načrt, ki lahko mestu dejansko veliko prinese, naredil prve korake, vklopiti pregovorne slovenske prepirljivosti za vsako ceno.

Kritike ob ustanovitvi zavoda so bile glasne predvsem zato, ker se v njegovem nazivu pojavlja beseda "zaseben". A fobičnega strahu pred zasebnim bi se morali počasi znebiti. Brez zasebnega namreč niti prestolnice kulture ne bo. EPK potrebuje zasebni, osebni in posebni angažma velikega števila posameznikov. Tistih, ki bodo delali profesionalno, in tistih, ki bodo sodelovali kot prostovoljci. Potrebuje zasebno prepričanje, vero in zanimanje tisočih ljudi, ki bodo prihajali na dogodke. In krvavo potrebuje mnoge osebe zasebnega prava: od turističnih društev prek sobodajalcev, gostilničarjev in lastnikov turističnih kmetij do velikih gospodarskih družb na obeh straneh meje.

Seveda smo spet pri pregovoru o kači in zviti vrvi. Partnerstva med javnim in zasebnim so v državi doslej večinoma sprožala sinergijske učinke predvsem pri plenjenju skupnega premoženja in iskanju lukenj v zakonih. Morda je EPK, med drugim, tudi priložnost za tovrstni popravni izpit. •

FOTO: LEO CAHARIJA

Marmorirana smrdljivka ni izbirčna, napada več kot 300 različnih vrst rastlin.

PRIMORSKA • *Marmorirane smrdljivke so se iz severne Italije razširile tudi na Primorsko*

Novi škodljivec, nova nadloga tudi pri nas

Kmetijstvu grozi nova nadloga. V dolžino meri le dober centimeter, izleže lahko tudi 500 jajčec, kos je tudi daljšim razdaljam, predvsem pa ni izbirčna - na njenem jedilniku je 300 različnih rastlin. Marmorirano smrdljivko, ki je že pred leti pustošila po severni Italiji, so lani poleti prvič pri nas opazili v Šempetru, letos pa leta že marsikje na Primorskem.

• **SONJA RIBOLICA**

Marmorirano smrdljivko (Halyomorpha halys) so iz Azije, kjer je doma, pred leti vnesli tudi v Evropo in začela se je intenzivno širiti. Leta 2007 so jo opazili v Švici, leta 2012 pa tudi na severu Italije. Kmalu je začela pustošiti; v okolici Modene je tako pred dvema letoma uničila 40 odstotkov pridelka kivija in hrušk.

Pri nas so jo prvič odkrili v Šempetru

Samo vprašanje časa je bilo, kdaj se bo marmorirana smrdljivka razširila tudi v naše kraje. Ni bilo treba dolgo čakati. "Lani poleti smo primerke te stenice prvič odkrili tudi pri nas - v Šempetru v Gorici, na okrasnem hibiskusu. Letos letijo že marsikje, ne samo v Šempetru ali Novi Gorici, " pravi **Ivan Žežlina**, vodja oddelka za varstvo rastlin na novogoriškem Kmetijsko gozdarskem zavodu.

Ivan Žežlina
vodja oddelka za varstvo rastlin na novogoriškem KGZ

"Vbode v plod in sesa rastlinske sokove. To povzroča razbarvanje ali pojav rjavih in črnih pik na površini ploda."

Čez zimo se te smrdljivke kam zavlečejo in se spomladi začnejo razmnoževati. "Škode, ki jo lahko povzročijo, ne moremo napovedovati, a dejstvo je, da se bodo te stenice v prihodnje začele množično pojavljati tudi pri nas," pravi Ivan Žežlina.

Marmorirana smrdljivka povzroča veliko škodo na rastlinah. Ker ni izbirčna, je toliko bolj nevarna. Napada več kot 300 različnih rastlin - od okrasnega hibiskusa do paradižnika, jablan, hrušk, kivija, kakija ... "Vbode v plod in sesa rastlinske sokove. To povzroča razbarvanje ali pojav rjavih in črnih pik na površini ploda. Ti velikokrat postanejo zgrbančeni, ne razvijajo se pravilno. Takšne pridelke je težko prodati, včasih sploh nemogoče," pojasnjuje Žežlina.

Marmomirane smrdljivke jeseni iščejo primeren prostor, kjer bodo preživele zimo. Pogosto silijo v človekova prebivališča, ko pade temperatura pod devet stopinj Celzija. Zelo rade se zavlečejo v špranje ob vratih ali oknih ali v kakšen kot. Prezimijo kot odrasla žival, spomladi pa se začnejo razmnoževati. Samica v povprečju izleže 500 jajčec, praviloma enkrat na leto, v ugodnih razmerah pa lahko tudi štirikrat.

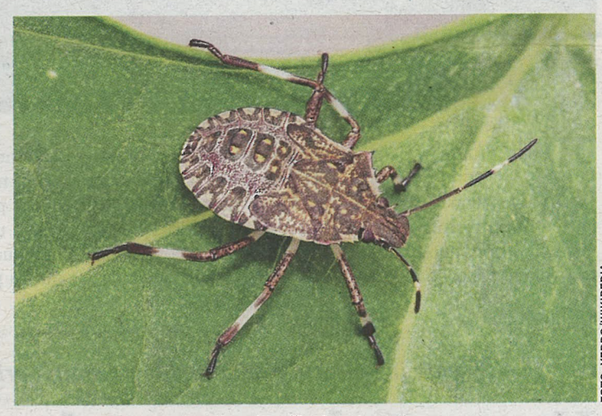

FOTO: YERPO/WIKIPEDIA

Droben škodljivec povzroča veliko škodo v kmetijstvu.

Pri nas nimajo naravnih sovražnikov

Marmorirane smrdljivje bodo v prihodnjih letih kmetovalcem gotovo povzročale veliko skrbi. Zelo težko se jih je ubraniti, saj so zelo trdožive. "Pri nas nimajo naravnih sovražnikov. Ko se marmorirane smdljivke dotaknemo, nam roka smrdi. Njihove žleze namreč izločajo smrdljiv izloček, s katerim se branijo. Zato tudi plenilcem ne gredo posebej v slast," še pravi Žežlina.

Marmorirana smrdljivka sodi v družino ščitaskih stenic. Pri nas je najbolj znana in razširjena zelena stenica ali smrdljivec, kot mu najpogosteje rečemo. Marmorirana smrdljivka pa je rjavo-sive barve. Njena izvorna domovina je Azija, zato se jo je prijelo tudi ime azijska stenica. •

Danes posvet o marmorirani smrdljivki

Resen škodljivec v kmetijstvu in nova nadloga v urbanem okolju bo tudi glavna tema posveta, ki bo danes v Bukovici. Organizira ga uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin v sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom iz Nove Gorice. Strokovnjaki bodo predstavili razširjenost marmorirane smrdljivke pri nas, škodo, ki jo povzroča, ter privabljanje tega škodljivca z vibracijskimi signali. Gost iz Italije bo orisal, kako v Furlaniji Julijski krajini spremljajo tega škodljivca štiri leta po prvem pojavu. Posvet se začenja ob 10. uri.